Från hembygdsarbetet

Björklinge hembygdsförening

Ur föreningens verksamhetsberättelse för år 1990 kan följande rapporteras. Medlemsantalet var vid 1990 års slut 212.

Årsstämman hölls i vanlig ordning i Björklinge församlingshem med ett 90-tal medlemmar närvarande. Fotograf Gunnar Lager, som grundat och lagt ned oerhört mycket arbete på föreningens fotoarkiv samt Ingrid Magnusson, som flyttat från Björklinge och som på olika områden varit mycket verksam i föreningen avtackades båda med blommor och diplom samt valdes till hedersmedlemmar. Efter förhandlingarna höll arkivarien vid Dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala, Magdalena Hellqvist, ett föredrag om björklingemålet. Spelmansmusik inramade stämman.

Valborgsmässa firades traditionsenligt vid Sandvikens badplats med brasa, tal av ordföranden Bror R Eriksson och vårsånger av kyrkokören.

Kyrkstigsvandringen 27 maj gick i soligt men kyligt väder. Den efterföljande friluftsgudstjänsten hölls i Lagmansbo hage men kyrkkaffet intogs i Forsby bygdegård, där också en tävling, som gick ut på att ställa samman råmaterial med färdig produkt, var anordnad.

Björklingedagen 10 juni gick i järnets tecken. Dagen började traditionsenligt med friluftsgudstjänst i prästgårdens park och vid det efterföljande kyrkkaffet berättade f riksdagsman Erik Grebäck om järnets historia i Sverige. Smedjan från Rotskär, som flyttats fram till museet föregående år invigdes genom att f smedsmästaren Carl Lager klippte av ett blågult band framför smedjans dörr. Museet hade öppet hus . Bl a demonstrerades en stenmangel, som skänkts till samlingarna under året.

I september gjorde föreningen en utflykt i fullsatt buss till Sigtuna och tog del i det utbud av aktiviteter som "Sigtuna möte" hade att erbjuda. Förmiddagen ägnades åt ett besök på Sigtuna museum och en guidad visning i Mariakyrkan. I oktober deltog föreningen i samarbete med Björklinge Friluftsfrämjande i en kulturvandring i Forsbytrakten där Axlunda och Broholms runstenar samt soldatstugan i Hammarby var guidade rastpunkter.

I Rotskärssmedjan på Björklingedagen 10 juni 1990. F. smidesmästare Carl Lager smider, Gunnar Carlsson sköter pusten och Petter Wallgren tittar på. Foto Gunnar Lager.

Vid höstträffen i november berättade släktforskarföreningens ordförande Torbjörn Norman om flåbusen och hans stuga på Mossbo marker, Gun Wallström presenterade föreningens fotoarkiv, som förvaras i "sevänliga" kontorspärmar och trollkarlen Marco, alias Sune Nyberg, Sjöhagen, trollade. Medlemmar ur Gås-Andersbygdens spelmanslag spelade och kaffe serverades.

Museet besöktes under året av drygt 700 personer, av vilka tillresta föreningar, skolklasser och andra grupper alltid guidades. Städning och annat underhåll sköts helt av frivilliga krafter. Stora städdagen 3 maj hjälptes 15 medlemmar samtidigt åt att putsa fönster, dammsuga och göra rent efter vinterupphållet. Vävstugan intill museet har varit uthyrd till Vuxenskolan hela året och studieaktivitetsrummet intill har använts till studiecirklar, styrelsemöten och andra träffar.

Föreningens fastighetsbestånd består av museibyggnaden (fd arrendelagård) som är hopbyggd med vävstugan och studielokalen (fd stall) samt, fristående, Tiondeboden, Klockarboden och Rot-

skärssmedjan, samtliga intill museet. Dessutom äger föreningen den s k Gränbyboden mitt emot kyrkan vid E4 samt förvaltar f d fattigstugan, den s k Skedmakarstugan, som ligger på GåsAnders deltidsförskolas tomt och som ägs av Uppsala kommun.

Årsskriften Björklinge förr och nu 1990 innehåller bl a berättelser från flottningen på Tämnaren och framför allt från Björklinges många sågar.

Gun Wallström

Danmarks hembygdsförening

Under 1990 fortgick inventeringen av Upplands soldater i snabb takt, i regi av föreningen Släktforskare i Uppland. Många hembygdsföreningar engagerades i arbetet, bl a Danmarks.

Hur soldaterna från Danmarks socken ingick i indelningsverkets organisation kunde under 1990 skönjas, och många soldater och soldatfamiljers öden kom fram i ljuset. Ute i bygderna finns ofta muntliga uppgifter om hur soldatfamiljerna hade det.

Verner Bergman i Bärby t ex minns soldaten Palm vid Bärby rote. Palm bodde i Sävja, för han var gift med soldaten Säves änka. Han hade, som man sade »konserverat» änkan. Verner Bergman minns hur han som liten pojke var med om att köra hö, halm och ärtor till Sävja soldattorp.

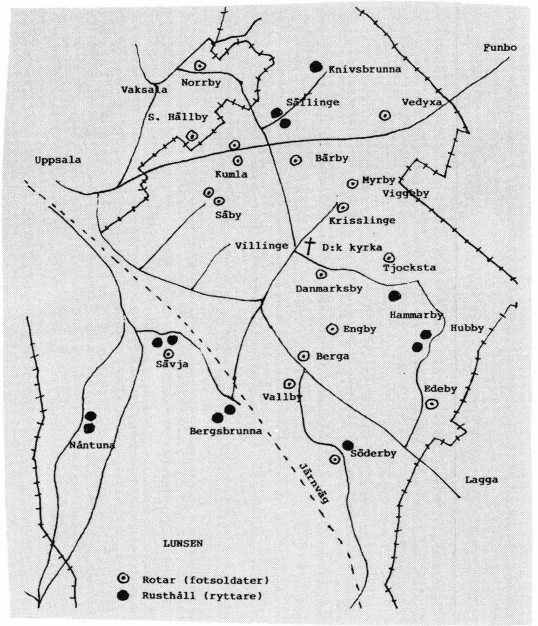

Rotar och rusthåll i Danmarks socken. Danmarks fotsoldater tillhörde Upplands regemente och Rasbo kompani. Ryttarna (dragonerna) ingick i Livregementets dragoncorp. Nåntuna och Sävja (4 dragoner) i livskvadronen, övriga sex rusthåll (9 dragoner) tillhörde Upsala skvadron.

I Danmarks korpralskap av Rasbo kompani ingick också Norrby och Söder Hällby i Vaksala socken.

Sven Jansson i Knivsbrunna minns den siste dragonen i Knivsbrunna, John Brunn. Han minns också Brunns häst som hette Röden, liksom ryttarhästen »Jeppe» som hörde till Sällinge och Neder Kumla rusthåll. Sven Janssons far hade skötseln av båda hästarna.

Sällinge rustbod fanns kvar länge. Den fina rustboden vid Sävja finns ännu kvar. Kanske finns det ännu fler ute i socknen?

Bergsbrunna dragontorp. Livregementet till häst, Livkompaniet nr 103, efter 1833 överförd till Upsala skvadron inom samma regemente nu nr 55. Foto Manne Fredriksson.

Andra underrättelser om soldaterna i Danmark finns att läsa i exempelvis krigsarkivets handlingar från de år då Sverige var i krig.

Många av soldaterna dog nere i Europa. Så t ex Olof Skjöld i Kumla, »död i Luttik (=Liège) den 3 april 1814». Per Mård, Myrby, »död i Rosslaw 1 okt 1813», Erik Frisk, Vallby, »död i Kiel 22 dec 1814».

Mera dramatisk är uppgiften om Eric Lagg från Kumla som »blev i luften sprängd under Bataillen i Svänsksund 9 juli 1790».

Andra uppgifter om soldaterna och deras familjer fås ur husförhörslängderna och födelse- och dödböcker, där mer eller mindre detaljrika uppgifter finns att läsa, från slutet av 1600-talet till sekelskiftet 1900, då inledningsverket upphörde.

Hans Lustig

Dannemora hembygdsförening

Årsmötet hölls den 27 mars i församlingsgården. Folkskolelärare Hans Falk från Valö var inbjuden och berättade om »Levande kulturminnen» för ett 70 tal närvarande medlemmar.

Offentligt möte hölls den 2/2 i församlingshemmet i Morkarla, varvid Håkan Liby och Torbjörn Forsman medverkade.

Vid vintermötet den 2/3 i församlingsgården i Österbybruk berättade Bernt Duhan om järnhanteringen i bygden.

Dannemora marknad den 27 hade stor anslutning av försäljare. Hembygdsföreningen lottade ut 4 st grisar samt höll en mindre auktion, serverade kaffe m m. Besökarantalet var ca 1 000 personer.

Lilla midsommarafton den 21/6 firades som vanligt vid hembygdsgården. Upplands Radio var på plats och sände då midsommarstången restes samt musiken av Österbytraktens spelmän.

Under kommunala musikveckan Var det hembygdsföreningens tur den 10/7 att ta emot spelmän och publik som serverades kaffe till allmän trevnad.

Vid Österbydagarna den 25–26 augusti har hembygdsföreningen många järn i elden; linberedning, visning av museiföremål och gamla brandredskap i spruthuset, guidningar vid Dannemora gruvor och guidade bussresor på bruksskogen, servering av silltallrik och kaffe vid hembygdsgården.

Föreningen har medverkat vid ekumeniska sammankomster som hölls vid en gammal dynamitkällare med historisk bakgrund och senare vid den anrika hälsobrunnen intill Karmdammen i Österbybruk.

Under sommaren har föreningen vid Dannemora gruvor guidat i förväg bokade bussresenärer och andra grupper tillsammans ca 5–600 personer.

Föreningen har som tidigare år hållit kaffeservering f o m maj månad till och med augusti i hembygdsgården samt serverat bokade bussresenärer under andra veckodagar, allt kaffebröd har bakats ideellt av kvinnliga medlemmar i föreningen.

Under november månad hade föreningen bagarstugan öppen för bakning. Många fruar passade tillfälle att baka både mjukt och hårt bröd och bärtarst.

Lilla julafton firades traditionellt i hembygdsgården den 23/12. Föreningen bjöd på julglögg, kaffeservering och musik av Ösbytraktens spelmän.

Slotter-afton var det 4 juli i Morkarla på en åker som Folke Johansson i Österby upplät till övning och färdighet. Både vana och ovana ställde upp, slog, räfsade och hässjade.

Tidningen Dannemorabygden blev en succé, 1990 års upplaga har sålts i över 500 ex. Amatör journalistiken blomstrar i bygderna som aldrig förut.

Hembygdsföreningen har avdelat två personer för en soldatinventering. Margit Janssons och Harry Åkermans forsk-

ningar i detta intressanta ämne har redan krönts med framgång.

Arkivmaterial i form av olika saker, skrifter, fotografier m m har ökat lavinartat de senaste åren. Arkivarien har ett drygt arbete att sortera och katalogisera. Arkivet är redan känt och besöks inte sällan av forskare.

Renoveringsarbeten har gjorts på brunnshuset vid Karmdammen med i första hand nytt spåntak. Spånen har hyvlats av medlemmarna med lånad spånhyvel. En del byggnadsmaterial har skänkts av Stora Kopparbergs AB. Reparationsarbetet fortsätter 1991.

Förberedelser har gjorts och skyltar anskaffats för att sättas vid gruvor och andra sevärdheter vid Dannemora.

Skarpskyttarnas skyttevärn och övningsområde vid Skyttbacken från 1850 talet har röjts från träd och buskar.

Gräsmatta har anlagts och stenar borttagits vid hembygdsgården. Gärdesgården är återuppsatt och förlängd.

I vävstugan har vävstolarna dunkat samman både mattor och vackra löpare samt mera avanserade linnedukar. Damerna ses ofta samlade och klipper mattrasor till stora nystan.

Hembygdsgårdens underhåll av byggnader, gräsmattor, buskar och träd kräver mycket arbete som välvilligt ombesörjs av medlemmar ideellt.

Aktiviteter under året har annonserats i Annonsbladet samt genom affischering och ett informationsblad.

Vid kulturdagarna i november i Gimo Bruksgymnasium deltog hembygdsföreningen och visade bl a verktyg och en gruvtunna från Dannemora som berättar om gruvans historia.

Hembygdsföreningen anordnade en kurs, Länkar till vår forntid med ett 10 tal deltagare avslutningsdagen gjordes en färd till Gubbo herrgård samt besåg en runsten. Hembygdsföreningen deltog med två representanter i Vallonbruksprojektet 1990. Seminarieserien Berikande Bruk.

Hembygdsföreningen gjorde en resa till rikstadshuset den 3/4 med Nils Hjorth som reseledare.

Den 24/4 var föreningen bjuden till Hållnäs hembygdsförening där vi besåg byggnader och museiföremål.

Resa till Värmland den 11–12 juni övernattning på Ransäters Herrgård med Nils Hjorth ledare och guide.

Resa till Erikskulle i Roslagen samt besåg kräftlaboratoriet vid sjön Erken tisdagen den 4/7.

Som avslutning på årets aktiviteter inbjöd hembygdsföreningen medlemmar som på något sätt deltagit i föreningens verksamhet på en subventionerad jullunch i Karlholms Värdshus.

Vid utgången av året hade föreningen 373 medlemmar en ökning med 27 sedan föregående år.

Tore Blom

Eriksbergs hembygdsförening

Eriksbergs hembygdsförening inledde sitt andra verksamhetsår den 4 februari

1990 med att ordföranden Gunnel Wiklander, sekreteraren Birgit Laggebo och kassören Bengt Almgren vid Upplands Hembygdsförbunds vinterting fick mottaga ett stipendium på 3 000 kronor från Hilding Kjellmans minnesfond ur landshövdingens hand.

Den 7 februari gjorde ett dussintal medlemmar ett studiebesök på Upplandsmuseét, där landsantikvarie Stig Rydh visade oss runt i de aktuella utställningarna.

Vid årsmötet den 26/2 berättade Ann Franzén om sina arbetsuppgifter inom kommundelens ekoprojekt. Vid kaffet redogjorde Bengt Almgren för den planerade kursen i landskapsvård med sikte på ängskultur, där den teoretiska delen skulle genomföras under senare delen av mars. Medverkande var Bengt M P Larsson, Ultuna, naturvårdssekr Rolf Jakobsson och intendent Mattias Iwarsson, Botan. Sammanlagda deltagandet blev ca 40.

Slyröjningen en vecka in i april under ledning av trädgårdsmästare Roland Carlstedt lockade ett mindre antal deltagare som i strålande solsken genomförde programmet. Uppföljning gjordes i slutet av april med fagning.

Dessförinnan hade i mitten av mars den sk Ekebydagen gått av stapeln i Ekeby bruks gamla lokaler, nuvarande Ekebyskolan, under ledning av rektor Marianne Boström och Gunnel Wiklander. Ett 100-tal personer, huvudsakligen pensionärer från Ekeby bruk, mötte upp i de nyrenoverade lokalerna. Vi fick ta del av en 100-årig historik och muntliga berättelser om livet vid bruket under mellankrigstiden och framåt av arbetare och tjänstemän på olika nivåer. Dessutom visades bl a ett par filmer om de keramiska tillverkningsprocesserna av Sture Mars. Kaffeserveringen sköttes av skolans personal och bidrog delvis till finansieringen vid sidan om kommundelsanslag.

Den 20 maj hölls gökotta vid Kvarnbo under medverkan av en ornitolog, värden på stället Sven Eurell samt ca 25 deltagare. Flöjtmusik bidrog till stämningen vid kaffepausen i solskenet under Liljefors' gamla ek.

Före midsommarfirandet hölls slåtterdagar med kurs i liens skötsel och praktiska hantering av skogvaktare Stig Karlsson med deltagande av ett 20-tal i alla åldrar. – På midsommaraftonen ägnades någon timme åt att kläda och resa vår nya midsommarstång.

Efter lunchen ur medhavda korgar tråddes sedan dansen runt stången under stor anslutning av gamla och unga till Runar Staffans och medspelares toner från fiol och dragspel. Läsk m m hade Mats Jonsson och hans pojkar från Stadsträdgårdens ungdomskafé ordnat. Vädret var från början vackert, men innan Mats' tipsrunda var avslutad, började det regna så prisutdelningen med kåsorna från Eriksbergs ekoprojekt fick uppskjutas till ett senare tillfälle. Tyvärr »roade» sig några personer med att under midsommarnatten elda under vår midsommarstång och bryta ner den så

att den är i behov av reparation, innan vi kan använda den igen!

Höstens aktiviteter inleddes i mitten av september med ett upptaktsmöte i Orstenens servicehus. En vecka senare deltog några medlemmar i Vänge hembygdsförenings 40-årsjubileum. Vi uppvaktade med en rosenbuske som har utplanterats i Ekeby gamla by.

Den 7 oktober gjordes en bussutflykt till Vänge kyrka samt Läby kyrka och bygdegård i samverkan med Flogsta kulturforum. Tyvärr medgav inte vädret något längre uppehåll vid Kvarnbo som planerats, men Håkan Liby berättade bl a en del om den historiska bron vid Läbyvad med runstenen.

Vid Luciafirandet i Eriksbergsskolan medverkade skolans kör med sång och luciatåg och Maj-Britt Blixt berättade initierat om uppländska julseder med en rikhaltig uppsättning av gamla bruksföremål som illustration. Under våren ledde Birgit Laggeby en grupp för dokumentation om Norby by. I oktober slutfördes den planerade renoveringen av runhällarna i Norby hage av Marit Åhlén vid Runverket med ekonomiskt bidrag av 2 000 kronor från Kungliga Gustav Adolfs Akademien. Uppsala kulturnämnd bidrog med 1 000 kronor till en skylt.

Till kursen i landskapsvård har naturvårdsförvaltningen bidragit med fem tusen kronor.

Gunnel Wiklander Bengt Almgren

Fjärdhundra hembygds- och kulturförening

Under 1990 har Fjärdhundra hembygds- och kulturförening (tidigare namn Fjärdhundra Kulturforum) bl a med följande aktiviteter:

31 mars ordnades ungdomskonsert med lyrikläsning med fyra unga musiker och poeter.

Årliga kulturresan 26/5 gick bl a till Aguéli museet, Östanbäcks kloster, Sätra Brunn, Salbohed och Västerfärnebo kyrka. Vid en lokal hembygdstur 11/8 besöktes Wassings grav, Liebrynet (jättestor bautasten), Simpa heliga källa, Skutters skans (fornborg), Isby runsten och Inga och John Erikssons förnämliga gårds-museum i Söder Vad.

Kultur-dagen i Karleby Tingshus 18/11 bjöd på konstutställning av Gunnel Liljefors från trakten av Sala, barnbarn till Bruno Liljefors, samt poesi och musik.

Vi har hjälpt de »blyga» lokal-poeterna att få sina dikter publicerade. Det gäller Rebecka Bodemar, Karin Enders, Elsa Johansson, Siri Lundgren och Margit Åhlén. Ett par häften om alla runstenar i Enköpings kommun har vi ställt samman, plus två kulturkartor.

Kyrkoherde Frank Blomfelt, en av initiativtagarna till Fjärdhundra Kultur-forum har utgett bl a 1) Axel Ekholm, Kulturvårdare i Fjärdhundrabygden, 2) Karl Alexis Karlinder, Hembygds- och fornminnesvårdaren i Altuna samt 3) En god hövding Johannes Campanius i

Frösthult 1601–1683 bl a präst och indianmissionär i Nya Sverige.

Lennart Thelin, Örsundsbro, har berättat om sina torpforskningar. Följden blev en torpcirkel som arbetar fint. Prästen Thomas Laghé har berättat om sina resor bland munkar på Athos.

1687 togs utan protester Ändersta ståtliga runsten från vår bygd till ett museum i Oxford. Vi har försökt få åter en kopia eller gjutform. Hittills förgäves. Nu underhandlar vi med en stenhuggare om att få en kopia i gråsten. Vi försöker få »runstensfaddrar» till bygdens runstenar.

Bakom Rosa husets restaurang nära Simtuna kyrka ligger en skogsdunge, Vadsbacken, ägd av Uppsala Akademi. Vi har nu fått hjälp att hugga ner alla skymmande granar och blottlägga en rad ståtliga järnåldersgravar. Där ordnar vi nu en forn- och naturstig med skyltar. På sikt planerar vi att här bygga en grupp vikingahus, där unga och gamla kan se och pröva på gamla sedvänjor och överlevnadskonst.

Elmer Turlock Maj-Lis Lingdahl

Friluftsgården Gammelhus

Årets fester och aktiviteter har varit: trettondagsfest, midsommarfest, höstfest i samarbete med MHF samt försäljning av lotter vid marknader och julskyltning.

När det gäller fastighetsunderhåll, inköp m m så har det skett en slutlig planering vid golfbanorna. Taffeln har flyttats från Söderbergska gården till Storbrunn. Utbyggnad har gjorts av ett rum vid Husbackastugan, som också försetts med nytt tak av tegelliknande plåt och fin sjöutsikt genom uppröjning i området. Ny elspis har satts in i 4:an C. Siktröjning för bättre sjöutsikt från Kvarngården samt reparation av »Ankaret», pågår. Uppröjning av området kring »Östhammarshus» har påbörjats liksom omdisponering av kök vid »Röda stugan».

Nytt tak på musikestraden vid dansbanan samt målning av båthuset återstår. Vidare planeras en omdisponering av Gillestugan på Kvarngården för att ge möjlighet att taga bort stolparna som skymmer vid bildvisning och brasaftnar, dränering av parkeringsplatsen för att få bort vattnet som besvärar under regnperioder samt en upprustning av uthuset vid Söderbergska gården. Eventuellt iordningställande av »Bakstuga» i husets norra del planeras också. Förberedelser har skett genom upphuggning av timmer till virke för reparationerna.

Samtliga lägenheter 12 st har varit uthyrda för hela säsongen maj–sept. Kvarngården har varit uthyrd vid 52 tillfällen och utnyttjats för egen verksamhet vid 8 tillfällen. Söderbergska gården har varit uthyrd vid 3 tillfällen och utnyttjats för egen verksamhet vid 2 tillfällen. Dessutom har gården varit uthyrd till sommargäster under juli–augusti.

Från den 15 december 1990 är gården uthyrd till pastoratet.

Rune Svensson

Gamla Upsala hembygdsförening

Gamla Upsala hembygdsförening har under 1990 varit aktiv på olika sätt. Aktiviteterna under året har varit:

1990 anordnade föreningen tre kurser vintertid: Lära känna Uppsala, som drevs tillsammans med österledskyrkan och med Bengt Tammergård som kursledare. Dokumentationskursen Våra Gårdar en LRF-kurs med Christina Aronsson som kursledare samt halmarbeteskurs i Storvreta med Kerstin Edling som kursledare.

Det bildades under året 1990 en arbetsgrupp som verkar för att värna om hembygdens miljö och föra vårt kulturarv vidare till kommande generationer. Likaså att aktivt medverka till vård och bevarande av dess natur, kultur, landskapsmiljö och fornminnen samt vid samhälls- och miljöplanering.

Under 1990 bildades en arbetsgrupp under ledning av Sture Jansson Släktforskarföreningen. Gamla Upsala Hembygdsförening och Släktforskarföreningen sökte lokal i Gamla Uppsala. Föreningarna fick hyra gemensam lokal i Bele. Föreningen hade sitt första sammanträde i Bele 8 januari 1991 då lokalen invigdes tillsammans med Släktforskarföreningen. Ragnar Nilsson tackades då för sitt stora arbete att färdigställa lokalerna som skett under 1990. Det är förråd, kopierings- och sammanträdesrum. Lokalerna skall även användas vid cirkelsammankomster.

Aktiviteter under året: Stockholmsresa till Leksaksmuseet, Sista Aprilfirande tillsammans med andra föreningar i Gamla Uppsala, Gamla Upsalaspelet, Hembygdsdag samt Slåttergille på Disagården.

Föreningen bjöd statister och hjälpredor vid Gamla Upsalaspelet på samkväm och videokväll i Gusklokalen.

Många av föreningens medlemmar var aktiva vid framförandet av teaterföreställningen: »Vart tar vägen vägen? Är den ute på åkern och åker?» Stefan och Eva Vårdsäter har tackats för sitt stora arbete som ansvariga vid detta arrangemang. Denna teaterföreställnings ändamål var att aktivt medverka till bevarande av Gamla Upsalas landsbygd, fornminnen och miljö.

Föreningen blev under året 1990 Runstensfadder för runstenen i Hemringe.

Christina Aronsson

Gräsö hembygdsförening

Gräsö hembygdsförening kunde under år 1990 räkna in ca 320 medlemmar.

Verksamheten under året kom i stor

»Janjanshuset» i Söderboda, Gräsö. Foto Karin Blent 1981.

utsträckning att präglas av ansträngningarna att förverkliga det sk Janjansprojektet – dvs att flytta och restaurera en av Söderboda bys äldsta byggnader, ett ålderdomligt boningshus som genom gåva hamnat i föreningens ägo. Mycken tid fick anslås till grundarbeten, dokumentering och nedmontering av byggnaden och inte minst att skaffa fram pengar till projektet.

Samtidigt försökte vi bibehålla våra höga ambitioner när det gällde gårds- och byforskning, övrigt dokumentationsarbete och vår skriftutgivning.

Vårt medlemsblad Gräsöbulletinen kom ut med två nummer under året och i vår skriftserie utgavs »Sälesimmare och byssekarlar», en skrift om forna tiders skärgårdsjakt.

Utöver det löpande dokumentationsarbetet påbörjades, i samråd med föreningen »Släktforskare i Uppland», en omfattande båtsmansinventering över ön och genom historien.

Likaså påbörjades ett digert arbete med att via renskrivning överföra mikrofilmade kyrkböcker i en mer lättläst och lätthanterlig form. I första hand har detta gällt födelse- och dödsböcker mellan 1689 och 1804 men även vissa husförhörslängder har nu också på detta sätt gjorts mer lättillgängliga.

Gårds- och byforskningen har också i stort sett kunnat bedrivas planenligt varvid bl a Söderboda och Norrboda byars historia nu börjar bli allt klarare i konturerna.

En del fältarbeten har även hunnits med under året, bl a ägnade sig ett tjugotal av våra medlemmar en vacker dag i maj åt att röja sly på järnåldersgravfältet invid Gräsö gård.

För att kunna skapa ekonomiska förutsättningar för Janjansprojektets genomförande tvingades vi under 1990 att banta ner vår traditionella hembygdsutställning till en miniutställning om föreningens verksamhet och i stället

satsa på en mer inkomstbringande loppmarknad och ett deltagande vid höstmarknaden i Öregrund.

Gräsö hembygdsförening

Husby-Ärlinghundra-Märsta hembygdsförening

Verksamheten inleddes med ett intressant föredrag om Märsta samhälles utbyggnad från 1950-talets början. Från jordbruksbygd till stadsbebyggelse. Med hjälp av diabilder kunde man se hur förändringarna skedde.

Årsmötet hölls i Ekillaskolans aula i februari. Efter mötesförhandlingarna var det supé med dans.

Föredrag igen den 27 februari. Gunnar Arnborg gästade Husby skola och berättade om sitt författarskap och sitt engagemang för vår natur och kultur.

Utflykt till historiska mål har Odensala-gruppen kallat sina utflykter. Man besöker då gamla fornlämningar och annat som ser intressant ut i markerna. Under året har målen varit Kolhammar, Fransåker, Berga, Bromsta, Harg, Veda och Måby. Vid Kolhammar besöktes sjön Kölingen och en del fornlämningar i sjöns närhet. Gravfält vid Fransåker och en eventuell tingsplats vid Bromsta (Brumhista). Gravfält vid Harg och Berga samt Måby. Familjen Kumlin på Veda visade runt i skogsbackarna kring gården. Där finns rikligt med lämningar efter äldre bebyggelse.

Omkring 120 timmar har lagts ner på torpet. En av kvällarna medverkade, fr. v. Giselher Naglitsch, Ragnar Fornö, Gunilla Naglitsch – arbetsledare, Åke Arvidsson, Sven Eriksson och Ulla Bergwall.

Soldattorpet från Torrhäll som föreningen flyttade till Täppavallen i Husby och som nu stått upprest ett antal år är under färdigställande. Av den anledning gjordes ett studiebesök under våren till Skansen i Stockholm där vi tittade på inredningen i första hand. Meningen var att vårt torp skulle bli klart till hembygdens dag i augusti. Det lyckades inte riktigt, men när hösten kom återstod endast målningsarbeten och möblering. Valborgsmässoafton firades i Husby. Oppositionsrådet Per Lundström höll vårtalet.

Gökotta blev det i Elgestalund. Någon flygande gök varken hördes eller syntes, men ett tjugotal medlemmar sökte sig till torpstugan intill Arlanda. Kallt men trevligt.

Sigtuna kommuns hembygdsföreningar samarbetar sedan några år med arrangemang i Viby by i Sigtuna. Vår hembygdsförening representerades av Elna-Greta och Sune Nilsson som visade halmslöjd och Giselher Naglitsch som visade träslöjd.

Den sedvanliga bussresan gick till Hållnäs via Björklinge, Stentorget på Vikstaheden, Tierp och Skärplinge. Med en lokal guide besöktes kyrkan, Fågelsundets fiskehamn samt hembygdsgården där kaffet serverades. Återresan gick via Forsmark där middag intogs på Värdshuset.

Hembygdens dag i augusti samlades några hundra besökare. Temat var Folkdansens och -musikens år. Tre danslag och Sigtuna spelmän medverkade. Torpet kunde visas för allmänheten trots att det inte var alldeles klart.

En regnig lördag i september besökte några medlemmar Skepptuna hembygdsgård.

Dagen efter var det öppet hus i Husby skola. Det var lika regnigt som på lördagen. Omkring 20 personer trotsade vädret och sökte sig till Husby.

Lilla Julafton firades för andra året i följd. En tillställning som vi hoppas skall bli tradition.

Kulturstipendierna delades ut den 3 december vid festligheter i Kulturum. Från hembygdsföreningen fanns två stipendiater: Tomas Stavbom, 19 år och Fagnar Fornö, 20 år. Dessa två sysslar med forskning om hembygden samt leder kurser i samma ämnen. Lagom till hembygdens dag blev Tomas Stavbom klar med sin utställning om Sätuna gård i ord och bild. Samtidigt visades en utställning om Sockenmagasinet vid Husby kyrka som Ragnar Fornö och Arne Kjellén sammanställt.

Inom föreningen finns flera släktforskare. Önskemål om att köpa in kyrkoböckerna på mikrokort hade framförts och under året kunde vi köpa in dessa. De förvaras på biblioteket där tillgång till läsapparat finns. Det gäller Odensala och Husby-Ärlinghundra socknar. Korten är till för medlemmarna i första hand.

Museet i Husby skola har besökts av ett stort antal skolklasser under året.

Föreningen har 293 medlemmar.

Bror Lindh

Håbo Härads hembygdsförening

Styrelsen för Håbo Härads Hembygdsförening får härmed avge följande verksamhetsberättelse.

Föreningens årsmöte ägde rum 1990-03-08 vid Jan Fridegårdsmuseet i Övergran.

Början till ett samarbete med andra bygde- och hembygdsföreningar i kommunen har tagits. På sikt hoppas vi på en informationsfolder, där alla presenterar sig. I kommunens fritidsguide är vi numera samlade under en rubrik.

Föreningen har under året åtagit sig

fadderskapet för runstenen vid Ekilla. Den har tvättats och backen röjts i samförstånd med Ekillagårdens ägare. I fortsättningen bör detta arbete utföras en gång per år.

Möjlighet har skapats för intresserade medlemmar att prenumerera på Hembygdsförbundets tidning »Bygd och Natur» genom höjning av medlemsavgiften.

I samarrangemang med »Danssugenprojektet» vars final lades till Katrinedahls gård genomförde några av föreningens styrelsemedlemmar ett stort arbete med iordningställande av lokaler och förtäring.

I samband med 1:a advent och julmarknaden fanns aktiviteter på tre håll: Lottförsäljning i gamla centrum utanför Vivo, skärmutställning och marknadsföring i Nya Valhall och kaffeservering i Övergrans bygdegård efter högmässan.

I samband med Valhalls invigning hade föreningen en skärmutställning och delade ut informationsblad om hembygdsrörelsen. Budkaflar och inbetalningskort. Föreningen hade även med viss medverkan från kultursidan tagit fram ett häfte »Hur det var på Väppeby Gärde» som Bertil i Hagaberg är författare till. Detta såldes för 15 kr.

Under året har två Budkaflar utkommit.

I syfte att nå fler nyinflyttade har programverksamheten förlagts till mycket utevistelse under året. I största möjliga mån har samarrangemang med andra föreningar skapats. Hembygdsförenin-

gen hör hemma överallt och kan på detta sätt knyta fler kontakter. Annonsering kan även delas av flera och blir då mer synlig.

Årets program har bestått av: Cykeltur genom sekelskiftesbålsta med I Ljungkvist (9 maj). Kulturdag i Bålsta med 10-km cykelslinga runt Gröna Dalen och 2-km gångslinga runt Väppebyberget. Båda med information om förr i tiden. Utställningar och förtäring på Knarrbacken. Samarrangerat med bl a Korpens kommuncykling (13 maj). Gökotta i Flastaruinen och bestigning av Håberget (24 maj). Cykeltur till Eneby-Skörbybygdens forntid med Jack Ny (30 maj). Öppethus-dag. G Berzèn visar och berättar om gamla Bålsta (9 sept), Jack

Ny fortsätter sin cykeltur till forntiden (22 sept). Upplandsledens dag. Samarrangerat med Friluftsfrämjandet. Vandring från Kvarnkojan till Häggeby kyrka (30 sept). En vikingafärd från Birka till Gamla Uppsala. I Ljungkvist visar bilder och berättar på kommunhuset (1 nov).

Föreningens medlemskår är stabil. Antalet medlemmar de senaste åren har varit omkring 150 st. 1990-12-31 var medlemsantalet ca 160 st.

Styrelsen tackar för förtroendet och tillönskar den nya styrelsen lycka till.

Stiftelsen för Jan Fridegårdsmuseet

Stiftelsen Jan Fridegårdsmuseet får här avge följande verksamhetsberättelse.

Av utrymmesskäl har museets samlingar inte utökats med flera föremål.

Museets framtid har diskuterats och i syfte att få det mer självinstruerande för besökare har kontakter tagits med Länsmuseet i Uppsala. På sikt är en genomgång med dokumentering önskvärd i bottenplanet. På övre planet är gallring av föremål och iordningställande av en informativ utställning önskvärd. Länsmuseet ställer sig positiv till att medverka i detta projekt och 12 000 kr ur årets budget är reserverade för ändamålet.

Antalet besökare har varit stabilt under 1990. Det är mest planerade busstur er, främst under våren men även under hösten, som stannar till och har beställt visningar. Även andra grupper och förbipasserande besöker museet. Greta Almqvist, Lennart Lundqvist och Stig-Erik Grip har ställt upp som guider. Entréavgiften har varit densamma, 5 kr för vuxna och 1 kr för barn.

Beslut om nya administrationsrutiner för besök har tagits under det gångna året. Efter att Greta Almqvist avsagt sig det stora ansvaret såsom föreståndare för Fridegårdsmuseet from årsskiftet 1990/1991 har fritidskontoret på kommunen åtagit sig besöksanmälningar och förmedlandet av guider.

Stiftelsens samordning av administration med huvudman Håbo Härads hembygdsförening har medfört besparingar för båda parter. Under 1990 har 2 protokollförda styrelsemöten ägt rum.

Beslut om ytterligare förenkling av stiftelsens administration och mötesrutiner har tagits under det gångna året. Håbo Härads hembygdsförening har att förvalta Stiftelsen för Jan Fridegårdsmuseet och redovisar således i framtiden denna förvaltning i sina egna protokoll. Stiftelsens ekonomi redovisas däremot som förut separat.

Styrelsen för Jan Fridegårdsmuseet tackar för förtroende och tillönskar den nya styrelsen lycka till i sitt kommande arbete.

Ingrid Ljungkvist

Järfälla hembygdsförening

Föreningen har haft tio offentliga arrangemang. I fyra av dessa har andra föreningar varit medarrangörer. Tre arrangemang; Görvälndagen, Säbydagen

Vandring på Barkarby flygplats. Ledare Olle Viderud. Foto Olle Malmberg.

och »Uppesittareftermiddag» är årligen återkommande. Görvälndagen har föreningen arrangerat ända sedan sin start 1974.

Enskilda medlemmar har medverkat som representanter för föreningen vid 16 tillfällen som guider vid vandringar, buss- och cykelturer och som föreläsare åt skolor, studieförbund, kommunala organ och PRO bl a.

Föreningens medlemsblad har kommit ut med fyra nummer. Förutom medlemmarna har bibliotek, gästhem, kommunkansli, Informationscentral och lokaltidningar samt grannkommuners hembygdsföreningar fått exemplar. Till hjälp för synskadade har tidningen lästs in på band som varit tillgängliga för lån på biblioteket i Jakobsberg.

Föreningens samlingar av äldre föremål med anknytning till Järfälla fick ett tillskott på 14 saker – i huvudsak tillverkade vid Bolinders fabriker i Kallhäll.

En studiecirkel i torpinventering startades under året. Torpgrupper för kommundelarna Barkarby, Jakobsberg, Kallhäll och Viksjö bildades.

Föreningens ordförande har deltagit i ett antal sammanträden med FRIS – samrådsgruppen för friområdenas administration och vård. Föreningens förre ordförande har deltagit i sammanträden med Äldrehusgruppen.

Styrelsen har lämnat elva remissvar i planärenden och yttrat sig i sex övriga ärenden.

Föreningen abonnerade på riksförbundets tidning Bygd och Natur och på länsförbundets tidning Ledungen för styrelseledamöter och revisorer.

På länsförbundets årsmöte den 31 mars i Norra Latin i Stockholm fick bl a föreningens förre ordförande Bengt Dahlström och förre vice ordförande Lars Gustafsson j:r hedersdiplom.

Tre medlemmar har deltagit i kurser

Britt-Marie Thorsberg och Ingegerd Krigsvold stoppar korv på »Uppesittareftermiddagen». Foto Olle Malmberg.

och träffar arrangerade av länsförbundet.

Under året har föreningen sålt 500 av länsförbundets lotter.

Tre medlemmar har valt bilder, fotograferat, skrivit text och utformat Järfälla fotokalender som Informationscentral gav ut.

Två medlemmar deltog i en träff arrangerad av Norra Järva Hembygdsförening tillsammans med representanter för hembygdsföreningarna i Spånga, Sundbyberg, Solna och Sollentuna.

Järfälla hembygdsförening hade vid årsskiftet 1990/91 678 medlemmar. Styrelsen består av sju ordinarie ledamöter och sex suppleanter. Under året har de haft nio protokollförda sammanträden.

Olle Malmberg

Järlåsa hembygdsförening

Som tradition höll hembygdsföreningen julfest för bygdens barn i Granhammar skola. Anslutningen var stor av både barn och föräldrar. För musiken och lekarna svarade Bengt Jansson.

Familjeträffen i Lövhagen den 9 juni var ej så välbesökt som tidigare år. Bengt Jansson bidrog med dragspelslåtar. Som vanligt kunde man gå naturstig och peka rätt.

Hembygdsdagen den 19 augusti gick i Folkmusikens tecken. Där var bl a rikspelmannen Ragnar Berglund som spelade nyckelharpa och berättade om låtarna. Gruppen Järlåsa-borna medverkade med fin musik. På årets utställning visades gamla instrument.

Lördagen den 8 september samlades vi för att äta sill och potatis i Granhammar. Stämningen var hög i den gamla skolsalen som var festligt dukad av kvällens arbetsgrupp.

Norra Hagunda PRO var en dag i augusti och besökte Granhammar.

Lördagen den 1 september bjöd Hembygdsföreningen sina medlemma på en bussresa till Västanfors Hembygdsområde. Vid framkomsten serverades vi kaffe med hembakat bröd. Där fanns en gammaldags handelsbod med försäljning. Utställning av hantverk. Vi besökte ett skolmuseum, samt den sevärda kyrkan. Dagen avslutades med en måltid, så som man åt på 40-talet. En resa som uppskattades mycket av deltagarna.

Fredagen den 7 december hölls Gåvo-

auktionen i Granhammar, auktionsutropare var Evert Wappsell.

Vår lilla skrift Järlåsa-bygden kom ut i december med ett nytt nummer.

Till ny sekreterare valdes Vera Westerlund vid årsmötet i april, efter Brita Eriksson som avtackades med blommor och gåva efter 16 år som sekreterare.

Vera Westerlund

Litslena hembygdsförening

Litslena hembygdsförening har återuppstått under 1989 efter att ha varit overksam sedan slutet av 1950-talet. Den gamla föreningens kassör Karl-Are Eriksson lyckades aktivera några personer i bygden och en ny styrelse bildades. Under året hölls tre styrelsesammanträden.

Föreningen äger en väderkvarn och bastu vid Hummelsta och dragontorpet »Klangens stuga» i Skolsta. Stugan består av förstuga, kök och kammare och tanken har varit att försöka skapa ett litet museum över den indelta dragonen från Karl XI:s indelningsverk.

Verksamhet under 1989: Den 11 juni hölls Hembygdsdag på Djurby gård på initiativ av Inga och Lars Ericsson. Dagen inleddes med friluftsgudstjänst. Katarinakören, ungdomskör från Litslena, samt Trögds Spelmanslag medverkade både i gudstjänsten och med underhållning efteråt. »Skolstaskolans hembygdsutställning» visades. Utställningen är resultatet av många timmars efterforskningar i den egna hembygdens historia av elever, lärare och föräldrar i Skolstaskolan. Utställningen visades först på Enköpings museum. Som avslutning på dagen kunde man gå en tipspromenad i de trevliga omgivningarna runt Djurby gård.

I augusti samlades några föreningsmedlemmar för att reparera och städa »Klangens stuga» i Skolsta.

I september deltog föreningen i »Skolsta marknad» som ordnades av den nybildade »Skolstaskolans intresseförening». Litslena hembygdsförening stod för kaffeservering och visning av »Klangens stuga».

Verksamhet under 1990: Under året hölls 4 styrelsesammanträden. Den 17 juni 1990 ordnade föreningen hembygdsdag med friluftsgudstjänst på Djurby. Även i år stod Katarinakören och Trögds spelmanslag för underhållningen. Årets utställning, som bestod av två olika utställningar, var dels Erik Strands dansbaneutställning och dels gamla textilier från bygden.

Den 27 juni var det dags för »hembygdstrampet» (kulturvandring). Vi samlades vid »Klangens stuga» i Skolsta och cyklade sen via Hummelsta, där vi tittade på kvarn, bastu och hällristningar, till det gamla tingshuset i Litslena by. Där Yngve Thor visade oss husets unika väggmålningar m m.

I oktober blev rustboden vid Åby gård rustad av hembygdsföreningen.

Taket lagades och väggarna rödfärgades.

Den 18 november deltog föreningen, i år igen, i Skolsta marknad med kaffeservering. Föreningen hade också försäljning av hemslöjdsalster och hembakat spisbröd. Brödet hade några av föreningens damer bakat och gräddat i en gammal bakugn vid Ektorp, Djurby.

Medlemsantalet är för närvarande 59 st.

Elisabeth Bergqvist

Lovö hembygdsförening

Föreningens verksamhet inleddes i april med två vandringar på Lovö fornstig. En av vandringarna var kombinerad med röjning av två gravsättningar, där deltagarna ryckte an med busksågar och sekatörer med utmärkt resultat.

Valborgsmässoafton firades traditionsenligt och under stor uppslutning också från icke-Lovöbor i Drottningholmsparken. Talet till våren hölls av fil dr W Odelberg. Kören leddes av kantor A Engström.

Årsmötet hölls den 31 maj i Kina slottskök. Efter förhandlingarna berättade antikvarien Th Billig till diabilder om de senaste årens inventerings- och renoveringsarbeten på Lovö.

Årets försommarutflykt gick till mellersta Södermanland med besök bl a på Vrå Stenåldersboplats, Vadsbro kyrka,

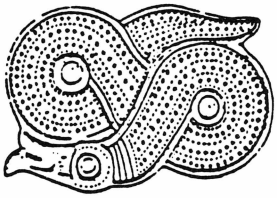

Ett s. k. ormöglespänne från år 600 e. Kr., påträffat i en brandgrav på Lovö.

Ericsbergs slottspark och Stora Djulö slott, där lunch intogs.

Höstutflykten gick till Fogdö med kringliggande bygd med besök bl a på det nya Bruksmuseet i Åker.

Vid hembygdsdagen på Rörby och Hogsta i september höll chefen för statens historiska museer Ulf Erik Hagberg ett föredrag med titeln »Från Birkas sopor till Fröslundas bronser».

I oktober anordnades åter en vandring på fornstigen under ledning av docent Bo Petré, mångårig ledare av Stockholms universitets seminariegrävningar på Lovö.

En visning av Lovö kyrka med dess textilier och silverföremål anordnades i november, till vilken även Bromma hembygdsförening hade inbjudits. Efter visningen följde samkväm i den nyrenoverade sockenstugan.

I övrigt kan noteras att museet, magasinet och smedjan på Hogsta har mottagit besök av skolklasser och andra grupper. Samlingarna har också tillförts värdefulla föremål, särskilt vad gäller Hogsta magasins samling av jordbruks-, fiske- och trädgårdsredskap. Mycket arbe-

te har som vanligt nedlagts på att hålla såväl de av föreningen disponerade byggnaderna som fornstigen och skidspåren i gott skick.

Föreningen hade vid årsskiftet 1990/91 245 medlemmar.

Malin Beijer

Lövsta bygderåd

Under 1990 växte föreningen och medlemsantalet blev 148. Styrelsen samlades första söndagen och i varje månad kl 18.00 i Lövstabruks skola. Mötena var offentliga.

Vår kunskapskälla Wilhelm Monié har under året valts till hedersmedlem i föreningen. Hans minnen publiceras då och då i vår föreningstidning Lövsta Bygden.

Bygderådet har ansvaret för skolan och lokalerna har varit flitigt utnyttjade. Bl a har svenskundervisning för asylsökande bedrivits där och dessa har även haft tillgång till lokalerna på fritiden vissa timmar för bordtennis. Leufstaflickorna tränar regelbundet gymnastik och idrottsföreningens medlemmar och ungdomarna i bygden spelar bordtennis och landhockey. I övrigt utnyttjas lokalerna för sammanträden och kurser. Toaletterna har hållits öppna för allmänheten under sommaren.

En vårdag samlades medlemmar till fönsterreparation. Många små rutor var trasiga på gamla magasinet. De lagades och allt såg betydligt trevligare ut.

Även i år ordnades en folkmusikdag i april med spelmansmusik på dagen i Folkets Hus och konsert av Mälarkvartetten på kvällen i brukskyrkan. Vi samarbetade som vanligt med FH-föreningen, Studiefrämjandet och Österlövsta församling.

Majelden flammade vid bruksdammen och våren hälsades sedvanligt med sång, tal och fyrverkeri.

Den 6 maj var det dags för vårutflykt till Risön. Det blev en trevlig familjeutflykt med tur på Upplandsleden och kaffepaus i det gröna.

Vid »Bruksblåsningen» den 14 juli firades 100-årsminnet av bildandet av Lövstabruks Musikkår. Platsen för firandet var herrgårdsparken och den månghövdade publiken fick lyssna till både spelmans- och mässingsmusik samt se på Strömsbergs folkdansare som hade uppvisning. Eftermiddagens konsert avslutades pampigt av Södermanlands Hemvärns Musikkår som spelande marscherade bruksgatan fram och sedan konserterade en stund i parken. Så blev det dags att bänka sig vid borden utanför växthuset för att äta sill och potatis. Musiken flödade även på kvällen, men då i Stora magasinet, där mässingsorkestrar och spelmän enligt gammal sed turades om att locka till dans. I magasinet visades en utställning om Lövstabruks Musikkår och fem av sextettens gamla instrument fanns på plats jämte en mängd fotografier.

Slåtter i Lövsta bruk 21 juli 1990. Foto UNT.

Hantverksdagen den 8 juli blev välbesökt som föregående år och hemvändardagen likaså. Gamla vänner träffades och trivdes.

Från Upplandsstiftelsen har vi erhållit bidrag till ett »hagmakrskprojekt». Vår avsikt är att återställa hagmarker i norra delen av bruket. Sten Westergren berättade vid ett möte där hur området hade sett ut förr och arbetet började med en slåtterdag och fortsatte under hösten med insamling av gammal taggtråd som låg och skräpade i markerna. Även de asylsökande deltog i arbetet och förgyllde med afrikansk sång. En slåttergumma kom med svagdricka och kaffe i en korg och en spelman underhöll med sin musik.

Under året har frågor angelägna för bygden diskuterats på våra möten och vi har på olika sätt försökt få bra lösningar till stånd. Vi har gott samarbete med Stiftelsen Leufsta bl a genom vår representant i deras programråd.

De nya kunskaperna om vår bygdehistoria, som vi får genom muntliga och skriftliga berättelser, delges andra genom vårt medlemsblad Lövsta Bygden, där även nutids- och framtidsfrågorna ventileras. Skriften kom under 1990 ut i två nummer plus ett dubbelnummer.

Sylvia Lundvall

Norrsunda Hembygdsförening

Det var ju folkmusikens år så vår insats blev fyra tillfällen med sådan musik.

Den 16/4 deltog vi i en temaguds-

tjänst med folkmusik. Sigtuna Spelmän spelade.

Vid gökottan den 27 maj på Skånelaholms slott var det Hasse Andersson som underhöll oss på tvåradigt dragspel. De 55 personer som mött upp blev också i tillfälle att bese samlingarna i slottet.

Den 17 juni hade vi den traditionella kyrkmarschen med gudstjänst och folkmusik av Tore Sander, Ragnar Karlsson och C:o. Kyrkkaffe och mer musik avnjöts vid Vrån som vanligt.

Den 12 augusti inramades vår hembygdsdag med folkmusik då Sigtuna spelmän åter ställde upp. Denna dag hade vi även svamputställning. Av övriga aktiviteter denna dag märktes följande, knyppling, brodering, stickning, linberedning, vispbindning, småslöjd, malning, tjärbränning och repslagning. Besökarantalet var rekordhögt och alla tycktes trivas med kaffedrickning och trevlig samvaro.

I övrigt började året med årsmöte den 10 mars. Förutom årsmötesförhandlingar kom arkeolog Marianne Foghammar och redogjorde på ett uppskattat sätt för utgrävningarna vid Norslunda torp.

Det börjar på att bli tradition med film- och bildaftnar, vårens hölls den 30 mars.

Sigtuna kommuns Hembygdsföreningars gemensamma hantverksdag vid Viby by hade vi den 12 juni, besökarantalet uppskattades till c:a femtonhundra personer. Den 5 oktober höstens film- och bildafton, 27 november ljusstöpning och 9 december julmarknad i Sigtuna.

I övrigt har vi ju under året upptäckt ett nytt fornminnesområde där senaste delen av Rosersbergs industrier skall etableras. Det är ett stort område med stensträngar och trolig boplats. Området skall 1991 utgrävas och dokumenteras.

Aktiviteterna i skolan fortsätter om än i mindre omfattning. En summering visar att vi haft ett bra år och vi vill tacka alla som varit intresserade och gjort vårt arbete för föreningen möjligt.

Gunnar Andersson

Olands hembygdsgille

År 1990 har i Olands hembygdsgille varit fyllt av traditionella aktiviteter.

Året inleddes 12 januari med Julgille i Gamla Klockargården i Alunda. Det var 13:e gången i ordningen och som vanligt var gården välfylld när Olands Felare spelade upp folkmusik och Rune Selén läste en julberättelse.

6 april hölls äggsexa på Gammel-Grånome hembygdsgård. Ekeby Spelmän underhöll med musik.

Nationaldagen firades vid Gamla Klockargården tillsammans med Alunda församling och andra föreningar i Alunda.

Höjdpunkten varje år är Midsommar-

festen på Gammel-Gränome midsommarafton. Ca 1 200 personer deltog detta år i festen som gynnades av vackrast tänkbara väder.

Anton och Per-Gustaf Jernberg spelade folkmusik, hembygdskören sjöng och Olands Folkdansgille dansade folkdanser och ledde lekarna kring majstången. Trollkonstnären Topper Martyn trollade för små och stora barn.

I huvudbyggnaden visades en minnesutställning över Richard Öster bestående av oljemålningar, akvareller och grafik.

Hembygdens Dag firades 2 september i Alunda tillsammans med Alunda församling. Kyrkoherde Bertil Bodin, Anders Alinder, Olands Folkdansgille och Ekeby Spelmän medverkade.

28 oktober hölls årsmöte på Gammel-Gränome. Ulla Stafring berättade om Leufsta Bruk, vallonstad i vildmarken. Louise Jansson underhöll med sång och musik och kåserade om sin morfar som lärt henne många gamla visor.

Efter 35 år som vicevärdpar på Gammel-Gränome hembygdsgård meddelade Sven och Ellida Ahlström i februari att de avsåg att sluta då de nu båda uppnått pensionsålder.

Bland ett stort antal sökande utsåg hembygdsgillets arbetsutskott Helene Pettersson och Peter Szendröi till nytt vicevärdpar. De tillträdde tjänsten 17 augusti 1990.

Vandrarhemsverksamheten har ökat något jämfört med tidigare år.

En studiecirkel om Fornminnen, – om arkeologin och hembygdsrörelsen har letts av Lars-Åke Larsson under året.

Hembygdsgillet har erhållit kronor 12 070 :— som gåvor under året.

Under hösten har taket på vandrarhemmet omlagts. Arbetet, som utförts helt ideellt, tog åtta hela arbetsdagar och utfördes av Rune Forslund, Gösta Synneborn och Sven Ahlström.

Gimo museum har visats för grupper under året och sammankomster har hållits i museet.

Medlemsantalet var vid årets utgång 492.

Gunda Nordvall

Rasbo Hembygdsgille

Nationaldagen den 6 juni och midsommarafton samlas ortens befolkning vid Gammelgården för att fira. I mitten på aug. firades hembygdsdagen med spelmansstämma. Rasbo skytteförening som firat 90-årsjubileum hade ordnat utställning och höll ett anförande om föreningens verksamhet under 90 år.

Vårvintermöte har hållits i Bygdegården. Där medverkade folkdans- och spelmanslag. Föredrag hölls om allmogemusik och gamla spelmän och ''Vendelkråkorna'' underhöll med visor.

Sommarutflykt har gjorts till Långhundra, där bl a fornborgen, Lång-

hundra kyrka och Försätersstugan besöktes.

En slåtterkväll har medlemmarna samlats till och snyggat upp utomhus vid Gammelgården, dessutom har verksamheten inriktats på reparation och underhåll.

För att ta vård om runstenar i Rasbo har faddrar till dessa valts bland gillets medlemmar.

Elever i 6:te klass i Gåvsta skola har skrivit uppsatser och berättat om ''En dag i mitt liv'', vilka överlämnats till gillet för arkivering och någon uppsats för publicering i ''Rasboglimtar''.

Hembygdsgillet har ca 150 medlemmar och har haft 3 styrelsemöten, vårvintermöte och årsstämma.

Över 1 000 personer har under året besökt Gammelgården.

Dagny Almlöf

Rasbokils Hembygds- och Fornminnesförening

Föreningen hade erhållit bidrag från Naturvårdsnämnden i Uppsala för att återställa kulturmiljön kring soldattorpet där hembygdsgården är belägen. I april påbörjades röjning av de gamla tegarna, träd fälldes, diken rensades, nya broar mellan tegarna byggdes. Insamling av virke till den planerade gärdesgården påbörjades.

Vid årsmötet 15 maj berättade socken bor minnen från tidigare handelsbodar i socknen. Rasbokils affär, med ägare MajLis och Hasse Lundblad önskades lycka till, och köptrohet anbefalldes.

Midsommarfest anordnades vid Årby slott tillsammans med bygdegårdsföreningen.

Vid hembygdsdagen 19/8 visade ingenjör Roine Karlsson från Universitetets lantbruksavdelning hur man använder och vårdar träbearbetningsverktyg.

22 september anordnades en utflykt utefter gamla färdvägen för träkol till Österby vallonsmedja. Smedjan förevisades. Efteråt besöktes Österby Hembygdsgård, som förevisades, och där vi fick intaga vår matsäck.

Vid renovering av serveringsköket i hembygdsgården, visade sig en omfattande vattenskada föreligga: flera stockar i österväggen, liksom syll för golvbjälklaget måste bytas ut; bjälklag och trossbotten helt ersättas. Arbetet fortsätter under 1991.

I samband med ombyggnaden av serveringsköket bildades en studiecirkel av föreningsmedlemmar: ''Vård av gamla trähus''.

Lincirkeln har under 1990 sått, skördat, berett och spunnit lin och väver bl a 10-skafts dräll i hembygdsgården. Lincirkeln medverkade i Celsiusmässan.

Under året har en medlem av föreningen sedan stiftandet 1943, Ernst Andersson, lämnat oss. Till hans minne lämnades bidrag till tryckning av den torpinventering, som han medverkat i.

Föreningen hade 31 dec 133 medlemmar. Styrelsen har under året hållit fyra ordinarie sammanträden.

Kerstin Höök

Runmarö hembygdsförening

Runmarö hembygdsförening har 250 medlemmar, vilket är lika mycket som den bofasta befolkningen på ön. Detta betyder inte 100 % medlemsskap, eftersom ett stort antal medlemmar kommer från öns ca 4 000 "sommargäster". Föreningen seglar i medvind och medlemsantalet har fördubblats de senaste två åren.

Vissa av föreningens aktiviteter återkommer från år till år, t ex de alltmer besökta valborgs- och midsommarfesterna samt i juli en loppmarknad, som är ett pålitligt dragplåster, i synnerhet för barnfamiljerna, som t o m planerar sin semester så att den aktuella helgen skall vara ledig. Detta år hade loppmarknaden utökats med ett välbesökt stånd, där hembygdsföreningens ordförande informerade om föreningens verksamhet och dess aktuella aktiviteter.

Sedan något år arrangerar Runmarö hembygdsförening vandring på ön med följande teman: kulturminnen, blommor, fåglar och geologi.

Varje vandring har en ledare som är kunnig inom det aktuella ämnesområdet och som till sin hjälp tillkallar lämplig expertis. Vandringarna har en ständigt ökande popularitet och ett deltagarantal på 20–30 personer är vanligt.

En specialite för Runmarö då det gäller gruppbesök är Hans Öhlins privata museum – ett synnerligen väl restaurerat båtsmanstorp från 1600-talet – där Hans förevisar tusentals gamla ting, härstammande från ön, samt ett rikt skriftarkiv som särskilt tillägnas lotsar och lotssläkter.

Sommartid bedriver Runmarö hembygdsförening en biografverksamhet med filmer som särskilt valts med tanke på sommarlovsungdomarna, medan man vintertid visar filmer, lämpade för öns bofasta.

Hembygdsgården, öns gamla skola, som ägs av kommunen, men disponeras av föreningen är i starkt behov av renovering. Förhandlingar om detta pågår med Värmdö kommun.

Runmarö hembygdsförening ger fyra gånger per år ut den 8-sidiga Runmarö Tidning i A4-format. Tidningen utformas på frivillig basis av en av de bofasta medlemmarna. Den innehåller information om kommande aktiviteter, rapporter om sådana som redan ägt rum samt i varje nummer en något längre artikel, grundad på intervjuer med äldre folk eller med ett kulturellt eller liknande ämne. Runmarö Tidning har blivit mycket populär och säkerligen bidragit till den stora medlemstillströmningen. Behovet av färsk föreningsinformation är större än vad man trott. Genom att tid-

ningen är ett gemensamt samtalsämne ökar den också sammanhållningen på ön.

Johanna Röjgård-Sjöberg

Sjuhundra hembygdsförening

''Sjuhundrabygden'' är namnet på den årsskrift, som 1990 utkom med sin andra del under red. skap av Rune Blomdahl. Sjuhundrabygden är trakten runt Rimbo samhälle och som då hembygdsföreningen behållit i sitt namn t v. Föreningen förvaltar och vårdar Tolvmansgården i Liesta by strax utanför Rimbo samhälle. Under året har man hållit sina 10 sammanträden på Tolvmansgården. På årsmötet i februari berättade Ingvar Berg minnen från det gamla Rimbo. Medlemmarna under året uppgick till ca 350 personer.

Återkommande aktiviteter under året är ''En kväll i Stilla veckan; valborgsmässofirande; spelmansstämma; midsommarfirande; skördefest; husförhör och lilla julafton.

Öppet-hus-kvällarna har flyttats från onsdagar till måndagar, då även spelmanslaget har sin ordinarie övningskväll. Förutom annonserde program har man hållit ''visstuga''; Arne Olsson har visat diabilder; Dagmar Rodler har visat och skänkt gamla kläder och Barbro Ager-Ländin har föreläst om stickade täcken. Uppskattade föredrag var Nils Sundelius' om ''Skolorna i Rimbo''; Rolf Anderssons om ''Orienteringskartor'' samt Kersti Morgers, som behandlade ''Byggnadsminnen ur kvinnoperspektiv''.

Tolvmansgården har under året flitigt utnyttjats såväl av föreningar som enskilda till fester och sammankomster. Sålunda har friluftsgudstjänster hållits 5 gånger under sommaren med god anslutning. Och DM i nattorientering i Rimbo SOK:s regi blev en fullträff.

Utflykter har företagits bl a till fagra ''Häverö prästäng'' i härligt vårväder och i augusti ledde Kersti Morger en utfärd till Edsbro masugn och Skebo bruk.

Kulturvandringar under ledning av Rune Blomdahl och John-Olof Pettersson gjordes i Oxhagen, Midsjö, Karby och kyrkskolan samt Viby-området.

Under året har en liten kryddträdgård anlagts vid jordkällarens gavel av Ulla Engström och Stig Jansson.

En dag i november samlades man till arbetsdag – många ställde upp och hjälpte till med ''röjning'' såväl ute som inne. Så hoppas man att hembygdsföreningens målsättning att väcka intresse och förståelse för hembygden, dess miljö och byggnadsminnen och traditioner ska fortsätta och utvecklas i Sjuhundrabygden.

Kerstin Askesjö

Skogs-Tibble fornminnes- och hembygdsförening

Årsmötet gick av stapeln den 11 mars varvid bl a framkom att föreningen skall försöka arrangera museets samlingar på ett annat sätt, samt när ekonomin tillåter, installera ny el i museet.

Under sommaren har utgrävningarna vid Skillsta fortsatt, under ledning av Ewonne Ekmyr-Westman.

Under 3 söndagar i juli då museet hölls öppet har följande teman varit: Läke- och kryddväxter samt halmslöjd. Under en söndag anordnades en tipsrunda.

På Skogs-Tibbledagen den 26 aug fanns som vanligt en rad aktiviteter t ex pilkastning, bollkastning, korvgrillning, lotterier, försäljning av gammaldags karameller och försäljning av honung från bygden. En loppmarknad anordnades för första gången med gott resultat. Musikunderhållningen stod Esbjörn och Sture Hagmark för. Ewonne Ekmur-Westman höll ett föredrag om "Om och kring utgrävningarna i Skillsta".

Föreningen har under 1990 fortsatt sitt arbete med att renovera och underhålla museet.

Christer Claesson

Skokloster Gille 1990

Verksamheten har i stort följt tidigare upplagda spår. Tre gånger årligen samlas medlemmarna till möten i Bygdegården med program som främjar samvaron med inslag av kultur. Under våren företogs en kulturvandring med början i Flasta kyrkoruin. Därefter besöktes Flastagårdarna, på 1300-talet 3 gårdar, som under 1600- eller 1700-talen slogs ihop till 2 gårdar. På 1820-talet avhystes bönderna och jorden lades till Skoklosters gård, huvudgården. Av den gamla bebyggelsen finns numera endast ett bostadshus kvar.

1830 tillträdde skolmästaren 20-årige Anders de Wahl tjänsten som skollärare (han var farfar till skådespelaren Anders de Wahl). Skollokalen och lärarbostaden torde ha inrymts i de gamla arrendegårdarna. 1847 lät greve Magnus Brahe uppföra ett nytt skolhus inrymmande lärarbostad om 3 rum samt undervisningslokal ev salar samt överliggningsrum för barn som hade långt till skolan eller vid oväder. 1909 flyttades undervisningen till en nyuppförd skolbyggnad. Den gamla skolbyggningen står ännu kvar och är efter modernisering i gott skick.

På 1200-talet ägdes Flasta av riddaren Karl Ulffson som i sitt testamente överlät gården till cistercienserorden (nunneorden).

Efter Flastabesöket ställdes kosan till Flasta hög, gravfälten i Apalle hage och i Kapunbacken och avslutning vid runstenen vid Sjusta.

På sensommaren gästades Lagunda hembygdsförening. I programmet ingick besök i "Kappen" en gammal ko-

operativ affär från mitten av 1800-talet – Kvekgården – Bishopshill med föredrag om Erik Jansa sekten – Nysätra skolmuseum.

I Skokloster har vi inbjudit och genomfört guidade fältvandringar. Forskning om bygdens historia beträffande småfolket pågår. En skrift har getts ut "Torp i norra delen av Skokloster".

På uppdrag av Runverket har runstensfaddrar utsetts, som årligen borstar och tvättar socknens 9 runstenar samt håller sly borta.

I slutet av året har Gillet som gåva av friherrinnan Hermine von Essen fått soldattorpet 48 i Skokloster. Det enda soldattorpet som nu inte är i privat ägo och därtill i sitt ursprungliga skick. I torpet finns samlingar av gamla bruksföremål. Torpet kommer att hållas öppet för visning. Det är den första fasta egendom som Gillet äger. Det kräver en inte obetydlig insats i underhåll. Men det har blivit en fast plats att samlas vid.

Yngve Karlström

Sockenstugans Vänner i Funbo

Sockenstugan har under det senaste året genomgått såväl inre som yttre restaurering.

Under året har socknens runstenar rengjorts och runorna imålats av Marit Åhlen från Runverket. Detta bekostades med bidrag från Centerpartiet.

Årets vårvandring gick till den gamla gården Bodarna, där ägaren visade och berättade om gårdens restaurering. Man fortsatte till Spångtorp, där Carl Jansson berättade om det gamla torpet och dess omgivning som nu är fullt av såväl permanent som fritidsbebyggelse.

På höstutflykten tog Marit Åhlen oss med på en rundvandring till de nyrenoverade runstenarna och berättade med stor inlevelse om dessa. Efteråt samlades deltagarna till kaffe i Sockenstugan, vilket blev mycket uppskattat då vädret var blåsigt och kallt. Även medlemmar från Danmarks och Vaksala hembygdsföreningar deltog.

Erik Engström

Strömsbergs Bruksgille

Flera bruksvandringar har hållits under året, bl a för en grupp från finska museiverket, estländare och pensionärsgrupp från Uppsala.

Gillet har ordnat kaffeservering och brödförsäljning för projektet 'Berikande bruk'. Representanter för Gillet har deltagit i träffar för kommunens hembygdsföreningar och kommunal föreningsledarinformation.

Bruksarbetarbostaden bakom Brukslokalen har under ledning av Karin Ståhl och Ethel Östergren städats och inretts mycket fint. Lokalen disponeras av Gillet tills vidare.

Magnus Blanck arbetar med att få hem wursten som förr fanns i bruket samt att ordna lämplig uppställningsplats för vagnarna i masugnen. Han har också tagit reda på en kanon som förr stått vid Herrgården samt 2 tegelformar och 2 lanternor. Gillet har sålt lotter på julmarknaden vid Lunda Gård.

Boken Strömsberg – på och i Grevens tid har givits ut i 500 ex, med hjälp av ekonomiskt stöd från Kulturnämnden och STORA. Motionspromenader pågår varje vecka.

Arrangemang under året: traditionell julfest, äggsexa med underhållning av Valparbopojkarna, gökotta, 2 träffar för tillverkning av björkvispar, Strömsbergsdagen som var ovanligt välbesökt och med extra mycket musik p g a Folkmusikåret. Dagen och även förberedelserna filmades av Verner Lindell. Kulturhusens dag då Gillet stod för bruksvandring och kaffeservering, vandring längs Grevinnans Väg-Hästsveden–Mansäng. Magnus Blanck, Karin Ståhl, Annie Nilsson och Bertil Fridsjö berättade. 28 deltagare. Höststämma med underhållning av Bertil Ericsson som sjöng Taube. 44 deltagare, samt julbord med ca 70 deltagare. Gösta Lundqvist sjöng julsånger.

Margareta Wigert

Sydvästra Upplands kulturhistoriska förening

Föreningen har under verksamhetsåret arrangerat aktiviteter av skilda slag.

I en föreläsning i februari månad talade fil dr Hans Furuhagen om miljöförstöring under antiken under rubriken Från Edens lustgård till himlajord. Ett 60-tal åhörare hade lockats till Museet.

Irene Andersson Flygare från Upplandsmuseet orienterade om den kulturmiljöinventering som pågått under 1990 i kommunens olika delar. Informationen hölls i mars i Sparbankens lokaler.

I april avhölls årsmöte i Hantverksföreningens lokaler. Mötet föregicks av en stadspromenad runt Kungsgatan och Eriksgatan. Ett 40-tal medlemmar deltog.

Lördagen den 5 maj gjordes en utflykt i buss till Ekomuseet i Västmanland. Bruksmiljön i Surahammar, hytta och hammare i Engelsberg och gruvområdet i Norberg besöktes. En givande dag var det för femtiotalet deltagare och den avslutades på Elsa Anderssons Kafé i Norberg.

I samband med den årliga kulturveckan i maj bidrog föreningen med ytterligare en stadsvandring ledd av Eva Lindahl och Bengt Svensson. Denna gång besågs hamnen och kvarteren runt klosterruinen. Trots regn deltog cirka 45 personer.

Den utfärd som planerades för hösten måste dock inställas. En inbjudan

från 1 000-årsfirande Aros att bese utställningen Från asar till Arosbor samt en konsthantverksutställning lockade för få intresserade för att arrangemanget skulle kunna genomföras.

Antiken återkom i ytterligare ett program, då Birgitta Dolfie berättade om intryck från en resa i östra Turkiet.

Året avslutades på traditionellt sätt med att Barbro Andersson visade sitt 1800-tals julbord, som spred en skön julstämning första och andra advent. Britt Lansfors höjde ytterligare helgkänslan med sina vackra halmarbeten under skyltsöndagen.

Vid Fornminnesföreningens årsmöte representerades föreningen av Barbro Andersson och Birgitta Dolfie.

Under året har föreningen haft två lönebidragsanställda som arbetar på Museet. 3 % av lönekostnaderna och arbetsgivareavgifterna betalas av föreningen.

Som stödförening till Enköpings museum vill föreningen hjälpa till att öka intresset för vår bygd och dess historia. Många har deltagit i föreningens arrangemang under 1990. Vi finner det naturligt att fortsätta arbetet i samma riktning och ser fram mot ett kommande verksamhetsår med tillförsikt.

Styrelsen har under året haft tre protokollförda sammanträden. Antalet medlemmar har under året uppgått till ca 240.

Bengt Niklasson Birgitta Dolfie

Söderfors Hembygdsförening

Under detta år drog Söderfors Hembygdsförening igång ett projekt som går ut på att få en visningssmedja som skall bli ytterligare ett tillskott i den startade turistverksamheten.

Byggnaden är den lilla ankarsmedjan från år 1786, vilken är den enda industribyggnaden som finns kvar från brukets ankartillverkning.

I det här projektet arbetar hembygdsföreningen tillsammans med Upplandsmuseet. Det samarbetet skall utmynna i ett bildband som skall berätta för besökarna om järnets historia i Söderfors.

Ett projekt som blev klart under året är den bagarstuga som hembygdsföreningen i samarbete med Söderfors församling ställt iordning.

Bagarstugan är belägen vid församlingshemmet, och är ett gammalt genuint slaggstenshus. Provbakningen skedde i december och utföll till belåtenhet. Meningen är att den som kan baka i den här ugnen skall kunna hyra den, och för övriga skall det ordnas med kurser.

Gunnar Thollander

Tegelsmora Hembygdsförening

Fyrisåns upplopp börjar i skogarna norr om Tobo, rinner igenom samhället och Kyrksjön i Tegelsmora vidare genom Örbyhus samhälle och Vendelssjön ner

genom Uppsala, Flottsund och ut i Mälaren.

Tegelsmora socken är en jordbruksbygd med omfattande areal skogsmark. I nordväst ligger sjön Strömmaren med övervägande källvatten och i nordöst naturreservatet "Florerna" med ett rikligt fågelliv, samt i norr de stora skogsområdena mot Österlövsta och Västland socknar.

Hembygdsföreningen har som regel ett sedvanligt årsprogram som börjar med årsmötet i mars, alltid med god tillslutning och spelmansmusik. Under april en fejardag med städning såväl utom och inomhus som avslutas med fejargille dukat med mat, dryck och kaffe. Vid lämplig tid anordnas en studieresa under sommarmånaden, den 3:e el 4:e söndagen i augusti, Tegelsmoradagen som alltid samlar mycket folk. Under okt. blir det brasafton, med brasa, spelmansmusik, sång och övrig underhållning. Övriga samlingar är nationaldagen vid Vendelbadet och Örbyhusdagarna. En vildmarksvandring blir det alltid under försommaren.

Föreningen har 255 st medlemmar. År 1990 är föreningens 61:a verksamhetsår. Arbetsplan för 1991 är bl a en omfattande renovering av nyinköpta "Fattigstugan" som inköpts för 30 000 kr + lantmäterikostnad 11 000 kr. Medverkan för insamling av medel till ett minnesmärke över Eric Sahlström, som skall placeras vid Tegelsmora kyrka och Hembygdsgården.

Övriga planer är det sedvanliga årsprogrammet och årliga underhållet på Hembygdsgården och fortsatt insamling av foton och dokumentationsmaterial.

Föreningen har följande litteratur till försäljning: "Det gamla Tegelsmora, Jubileumsskriften 1929–1989, "Vendels kommun" före sammanläggning med Tierps kommun.

Slutligen kan meddelas att föreningen har erhållit en testamentsdonation efter avlidne medlemmen Helge Anderssons dödsbo bestående av fastighet och lösegendom.

Evald Elmersjö

Tensta hembygdsförening

Årsmötet hölls den 23 mars 1990 i Bygdegården Tensta med ca 50 deltagare. Efter mötesförhandlingarna berättade Caroline Eriksson och Kristina Wallén minnen från en Jorden-runt-resa och visade bilder.

Vid Fornminnesföreningens årsmöte deltog Jan-Erik Wallén och Arne Andersson.

Vid Upplands Fornminnesförening och Hembygdsförbunds vårutflykt till Skokloster erhöll Ingvar Bladlund medalj för sina insatser angående hans arbete med Tenstadags-krönikan.

Vid vintertinget på Hantverksföreningslokalen i Uppsala deltog 4 st från Tensta Hembygdsförening.

Kvällsutflykten gick i år till Solbäck

där Gunnar Johansson hade visning av smedjan. Därefter gick deltagarna en tipspromenad genom skogen till ett soldattorp vid Salsta gruvor. Torpet förevisades av dess ägare. I tipspromenaden skulle man bland annat gissa höjden på en gammal (150 år) enbuske. Höjden var 12,4 m. Många deltagare hade infunnit sig till denna utflykt som arrangerats mycket väl av Gunnar Johansson och Arne Andersson.

Midsommarfirandet ordnades som vanligt vid Klockstapelsbacken, mycket folk och fint väder.

Tenstadagen firades söndagen den 5 augusti. Dagen började med högmässa, kaffeservering. Vid festens öppnande blåste Torsten Andersson i näverlur. Elisabeth Söderlund kåserade över ''Låtar och visor i Tensta socken med omnejd''. Familjeunderhållningen bestod av kasperteater och buktaleri, vilket framfördes av Palle från Arboga. Sedan följde folkdansuppvisningar av barn- och ungdomsgrupperna samt vuxenlaget. Under dagen kunde man gå en naturstig som sedan hade prisutdelning under kvällsprogrammet. Kvällsprogrammet började med att Tensta teateramatörer framförde ett sångprogram på temat ''Fritjof Andersson på resa''. Därefter underhöll Roland Eko Valtin med sång. Utställning av ''troll'' m m förevisades i museet av Kerstin Engblom. Kvällen avslutades traditionsenligt med fackeldans, fyrverkeri och lägerbål samt att Torsten Andersson blåste näverlur från klockstapeln.

Nya skyltar har gjorts vid runstenarna, då de gamla har blivit förstörda.

Styrelsen har haft 2 sammanträden.

Styrelsen vill till sist framföra ett varmt tack till alla föreningar och enskilda i Tensta församling som så villigt ställer upp vid olika arrangemang av mångahanda slag som berikar livet i bygden.

Styrelsen

Torstuna hembygdsförening

Hembygdsföreningen har under 1990 haft många välbesökta aktiviteter vid Härledgården. Under Enköpings kommuns kulturvecka arrangerade Torstuna hembygdsförening en kulturdag den 20 maj. Karl Erik Thisner framförde då en hälsning från kulturnämnden och vidare medverkade kören Västanvind. Några av bygdens hantverkare demonstrerade bokbinderi, bildvävnad, lappteknik och linberedning.

Dagen därpå hölls hembygdsföreningens årsmöte under medverkan av Olle Törnberg, som berättade om liv och leverne i det gamla Enköping.

Midsommaraftonen firades som vanligt med majstång, lekar, servering m m. Friluftsgudstjänst för hela pastoratet på söndagen hör också till traditionerna. Likaså servering av sill och potatis en julisöndag.

Några körsångare deltar i en friluftsgudstjänst vid Härledsgården. Foto Ingvar Pettersson.

Den 5 aug uppfördes bygdespelet »När torstunabor utvandrade till Bishop Hill 1846» för femte året i följd.

Sommarprogrammet vid Härled avslutades den 26 aug med spelmansstämman, som arrangeras i samarbete med Fjärdhundralaget och Enköpings folkdansgille.

Den årligen återkommande byvandringen förlades i år till Valsbrunna–Torslunda. Ännu en utflykt har gjorts under sommaren och denna gång till Skutters skans. Irene Andersson Flygare berättade då om den gamla fornborgen, som är belägen i Simtuna.

Vid Härledgården har många sammankomster hållits, både av föreningar och privatpersoner.

En gammal smedja, som nyligen flyttats dit har iordningställts under sommaren. De frivilliga arbetsinsatserna är mycket viktiga för att vi ska kunna bevara vår vackra hembygdsgård.

Ruth Pettersson

Tvärnö hembygdsförening

I mitten av januari tillställde styrelsen medlemmarna en skrivelse där vi redogjorde för verksamheten från föreningens bildande i augusti 1989 fram till julpysslet i december. Dessutom skissade vi en planerad verksamhet fram t o m midsommarafton.

Vårträff den 30 april – Naturstig med avslutande korvgrillning. Gun och Patrick svarade för banläggning och satte upp besvärliga frågor efter bansträckningen. Naturstigen utgick från skolan

och vid återkomsten dit förrättades prisutdelning och korvgrillning under gemytlig stämning.

Midsommarafton den 22 juni – Firandet inleddes med att klä stången. Därefter följde lekar och dans. Eva Brunnström och Titti Källström skötte ledarskapet till allas förnöjelse.

Den 4 augusti gjorde vi en båtutflykt till Vässarö. Det var fiskare Eklund, stora Risten som hämtade oss vid Bodahagens brygga kl. 10.00 och lämnade av oss vid samma plats vid 14-tiden. Det var en vacker sjöresa med soligt väder. På ön tog vi en promenad och tittade på sevärdheterna, bl a kyrkan som är inrymd i en f d ladugård. Sen var det dags för lunch i matsalen. Vi förvånades över den drill och ordning som rådde på ön och över den snabbhet med vilken vi blev utspisade. Maten var dessutom utmärkt. Alla var överens om att dagen varit lyckad.

Julpyssel den 1 december i skolan – Det fanns gott om pysselmaterial som blev till tomtar, julstjärnor, dörrskyltar m m. Nytt för året var en fiskdamm för de yngsta. Den blev mycket uppskattad. Alla bjöds på risgrynsgröt, kaffe och pepparkakor. Det fanns möjlighet att köpa knäck och kola, julkärvar, ostkaka m m. Allt som fanns att köpa tog slut. Vi var ca 35 personer som pysslade.

Föreningens årsstämma den 14 juli – Till årsstämman var inlämnad en motion av Per Sjöberg angående Tvärnö-skyltens ändrade placering från läget vid Västerbyn till berget vid sågen. Efter behandling av motionen fick styrelsen i uppdrag att ta upp frågan med GK i Östhammar med begäran att få skylten flyttad till Tuskö täppa med placering på Tvärnö-sidan. (Där finns skylten placerad nu.)

Avslutningsvis vill styrelsen framföra ett varmt tack för det stöd som kommit oss till del under verksamheten 1990.

Medlemsantal 1990: 66 familjer, 16 enskilda.

Styrelsen

Valö-Forsmarks hembygdsförening

Valö-Forsmarks hembygdsförening bildades 1948 och hade vid utgången av år 1990 drygt 250 medlemmar.

Föreningen har sin hembygdsgård vid Vigelsboäng i Valö. Vid hembygdsgården finns 11 byggnader varav 9 har flyttats till gården. Den senaste, en lada från Lundsvedja, färdigställdes under 1990. Det största arbetet för närvarande vid hembygdsgården är översyn och vård av byggnaderna och de drygt 3 000 föremål som finns i samlingarna. Vi har påbörjat en inventering varvid vi lägger upp varje föremål på ett kortsystem. Det är ett tidsödande arbete som kommer att pågå några år framöver. Samtidigt restaurerar vi successivt de byggnader som samlingarna finns i.

Vi har i år erhållit cirka 400 fotogra-

fier av Sonja Wiberg, Uppsala. Det var hennes far Albert Wahlström, Valö, som tagit dem under perioden 1910–25 med en kamera som han själv byggde efter en beskrivning i Allers familjejournal. Vi har även erhållit andra fotografier, diverse textilier och mattor samt bänkar till samlingslokalen.

Föreningstidningen Bygden utkom under våren (nr 45).

Men allt är inte enbart arbete. Vi har årliga traditionella fester som vi arrangerade även 1990. Valborgsmäss firades traditionsenligt med kase, tal och sång av Valö-Forsmarks hembygdskör. Drygt 200 personer besökte oss den kvällen. Årets spelmansstämma, den 30:e i ordningen, hölls som vanligt den första söndagen i augusti. Drygt 60 spelmän och en publik på cirka 300 personer kom.

En ny tradition är spel- och dansstuga vid hembygdsgården under musikveckan i Östhammars kommun. Värdar för detta arrangemang är Valö spelmanslag. I slutet av maj invigdes den återupptagna kyrkstigen mellan Vigelsboäng och Valö kyrka. Arrangemanget var ett samarbete mellan föreningen och kyrkan. Bertil Georgsson klippte bandet. Därefter gick cirka 75 personer kyrkstigen till kyrkan och deltog i gudstjänsten. Kyrkkaffe serverades sedan vid hembygdsgården.

Under våren hölls fyra föreläsningar med gästföreläsare som talade om ämnen med anknytning till vår hembygd. I år behandlades forkörning från Vigelsbo gruvor av Tore Blom, mathållning i det gamla Forsmarks bruk (Mats Essemyr), kakelugnar m m (Roine Karlsson) och Engelska parken i Forsmark (Torbjörn Forsman). Två vandringar genomfördes under året. Den första vid gruvorna vid Rörberget med Tore Blom som guide. Den andra gjordes i Engelska parken vid herrgården i Forsmark där Torbjörn Forsman guidade.

Enskilda och grupper besökte under året hembygdsgården. Bl a kan nämnas olika skolbesök. Valö skola gjorde en vandring utmed kyrkstigen till hembygdsgården där de speciellt tittade på de hemgjorda redskap som finns i museet och fick höra litet om sjukvård och sjukdomar förr i tiden. Dessutom besökte en klass från Vallonskolan i Gimo och turistklassen vid Gimo gymnasium hembygdsgården. Under hösten gästades föreningen av en ungdomskammarkör från Valga, Estland.

Vid kulturdagarna i november i Gimo Bruksgymnasium deltog hembygdsföreningen med en utställningsskärm som berättade om verksamheten. Vi visade även Valödräkten, lämnade ut broschyrer och sålde vår tidning Bygden.

Styrelsen

Vendels hembygdsförening

Vid Örbyhusdagarna deltog hembygdsföreningen i år lördagen den 12 maj. Som tidigare år såldes skrifter och vy-

kort. Genom »tipsrad» och en del övrigt spred vi ökad kännedom om föreningens verksamhet.

Den 13 maj företog 20-talet deltagare från studiecirkeln »Länkar till vår forntid» och några övriga intresserade en vårutflykt under ledning av landsantikvarie Stig Rydh. Deltagarna gjorde en fältvandring kring kyrkan och dess historiska omgivningar. Inbjudan att delta hade utgått till Tegelsmora och Viksta hembygdsföreningar som dock inte slöt upp i någon större omfattning.

Hembygdens Dag firades vid Allerbäck och började med ekumenisk gudstjänst där kyrkoherde Erland Söderström, Rut Larsson och allianskören medverkade. I samband med gudstjänsten avtackades Rut Larsson som under året slutat sin tjänst som missionsförsamlingens pastor. Vi tackar för ett mycket gott samarbete genom åren. Till kaffet underhöll Vendels spelmanslag. Vidare visade Siri Greh konsten att spinna av ull och lin. Kerstin Larsson demonstrerade knyppling och Birgitta Carlsson tovade hattar. Även en mindre utställning om linet allt från odling till vävnad som ordnats av Ingrid Eklund och Maj-Britt Pettersson tilldrog sig mångas intresse.

Som vanligt firades midsommarafton i samarbete med Uddnäskretsen vid Uddnäsgården. Programmet följde tidigare år med lekar och dans sedan midsommarstången rests, uppvisning av folkdansare, kaffe och gudstjänst.

Spelmansstämman går efter samma mönster år från år. Förstämma och dans på lördagskvällen, kyrkan och Ottarsborg på söndagen. Som ett nytt inslag på söndagen uppenbarade sig kung Ottar med följe både vid kyrkan och senare vid Ottarsborg. Ett entusiastiskt gäng hade sytt vikingadräkter, ordnat hjälmar och annan attribut för att delta i den historiska parad som några dagar senare skulle inviga Ryttar-VM i Stockholm. Ryttarna red på Britt Mattssons islandshästar, just sådana hästar som vikingarna använde. Dräkterna och utrustning har av gruppen överlåtits till hembygdsföreningen. Så därmed finns den fina grundplåten för ett framtida bygdespel. Vi tackar så hjärtligt. Efterträffen den 12 oktober finns återgiven i årsskriften.

Tre slottskonserter genomfördes under sommaren i samarbete mellan hembygdsföreningen, kommunens kultur- och fritidsförvaltning och Örbyhus slott. Finns återgivet i årsskriftens årskrönika.

Söndagen den 23 september företogs höstutflykt till Falun med besök i Falu koppargruva, Lugnets hoppbacke och Rosenlöfs Tryckerimuseum i Kungsgården på hemresan. Ulf Oscarsson var reseledare för en i allt lyckad utflykt som också finns återgiven i årsskriften.

Den 5 december var åter dags för föreningens pysselkväll vid Marieberg. Som vanligt deltog många i pysslandet där en grupp damer bar ansvaret för den trevliga kvällen.

Föreningens hedersmedlem Holger

Åström gick bort i början av året. Enligt familjens önskan kom begravningen att ske i kretsen av de närmaste. Föreningen sände en gåva till Hjärt- och lungfonden. Holger Åström var med vid nybildandet av hembygdsföreningen 1950 och var under många år föreningens sekreterare.

I styrelsen för Eric Sahlströms minnesfond har ingått Cajsa Ekstav och Gunnel Lundkvist med Birger Wallén som suppleant samt Karl-Erik Larsson som revisor. Birger Wallén ingår i en mindre grupp som under ledning av Gunnar Ahlbäck har som uppgift att åstadkomma ett bestående minnesmärke över Eric Sahlström.

Under hösten deltog Margareta Fredholm vid ett samrådsmöte som Hållnäs hembygdsförening arrangerat. Avsikten med dessa träffar är att diskutera gemensamma hembygdsfrågor inom både Tierp och Östhammars kommuner.

Som ombud till Upplands Fornminnesförening och Hembygdsförbund har varit: Ingrid och Åke Eklund, Iréne Mattson och Birger Wallén med Lars-Göran Hamberg, Martin Mattsson och Göran Hedlund som ersättare.

Ingrid Eklund deltog som ombud från Upplands Fornminnesförening och Hembygdsförbund vid Riksförbundets riksstämma i Gällivare den 15–16 juni.

Under året har som vanligt grupper och enskilda besökt de olika museerna, främst Båtgravsmuseet.

Dagarna före jul hemsöktes Båtgravsmuseet av tjuvar som lade beslag på samtliga avgjutningar. Polisanmälan har gjorts men ingenting har hörts av vare sig tjuvarna eller de stulna föremålen. Ett i allra högsta grad både beklagligt och meningslöst tilltag. En förlust inte bara för hembygdsföreningen utan i ännu högre grad för de många turister som besöker Vendel och kyrkan. Kontakt har tagits med Statens historiska museum angående möjligheten om en återanskaffning av föremålen men därom har ännu inget besked erhållits.

Hushållningssällskapet har utarbetat förslag till samarbetsavtal rörande de två traktorer som deponerats till föreningen. Vi har ännu inte undertecknat avtalet eftersom vi inte är fullt överens när det gäller hembygdsföreningens ekonomiska utlägg i den händelse traktorerna skulle begäras tillbaka. Även om frågan kan anses hypotetisk vill styrelsen ha en sådan klausul i avtalet.

Under året har vendelkonstnären Sigvard Elmqvist skänkt en oljemålning till föreningen. Denna kom sedan med Sigvards medgivande att utgöra andra vinst i nyckelharpslotteriet.

Några mindre föremål har också skänkts från privatpersoner till samlingarna.

Vi tackar våra givare.

Årgång 14 av Vendelkråkan utkom även detta år lagom till julhandeln. En i vanlig ordning innehållsrik utgåva.

Vi tackar redaktionskommittén och bidragsgivare till årsskriften. Vendelkråkans årskrönika beskriver också hembygdsföreningens olika arrangemang

som gör att verksamhetsberättelsen kan ges ett något begränsat innehåll.

Styrelsen har underhållit 6 protokollförda sammanträden. Styrelserepresentanter har dessutom deltagit i arbetssammanträden inför spelmansstämman och slottskonserterna samt träffar som kommunens kulturnämnd ordnat.

Årsmötet hölls den 21 mars i konferensrummet vid Hambergs, Husby.

Föreningen hade vid senaste årsskiftet 265 medlemmar vilket innebär en minskning med 2 medlemmar mot föregående år.

Styrelsen

Vänge hembygdsförening

Efter mycken möda kunde vi under året glädja oss åt att kvarnen blivit fullständig. Nya spåntaket blev färdigt till vårt 40-års jubileum 23 sept. Genom förståelse från Länsstyrelsens Kulturenhet och flitiga insamlingar inom föreningen bl a genom »Spånsring». Givarna fick skriva sina namn på spån, som sedan spikades på taket, kunde vi betala de ca 80 000 kronor som taket kostade. Byggmästare har varit Tommy Jansson med fader Holger. Frivilligarbetare har varit Gösta Lindgren och Erik Andersson. En annan dröm som gick i uppfyllelse var att vi också under året kunde klara restaureringen av bysmedjan. Båda restaureringarna har skett under överinseende av experter från Upplandsmuseet och Länsstyrelsen. Allt stod färdigt till 40-årsjubileet. Dagen inleddes med gudstjänst i kyrkan där en bygdens son: Carl Adolf Murray predikade inför fullsatt kyrka. Musikgruppen: »Dur och Moll» bidrog till andakten. Vid högtiden som på grund av väderleken hölls i församlingshemmet höll arkivarie Wolter

Från en runsten från 1400-talet som fram till 1967 legat under tröskelstenen i Vänge kyrka har vi tagit vårt igenkänningsmärke. Texten på stenen lyder: »Torgärd – Hallfrids Dotter lät uppresa stenen efter Alle och Ärnmund och efter Brynulf». Logotypen har komponerats av föreningsmedlemmen och konstnärinnan Carin Ax.

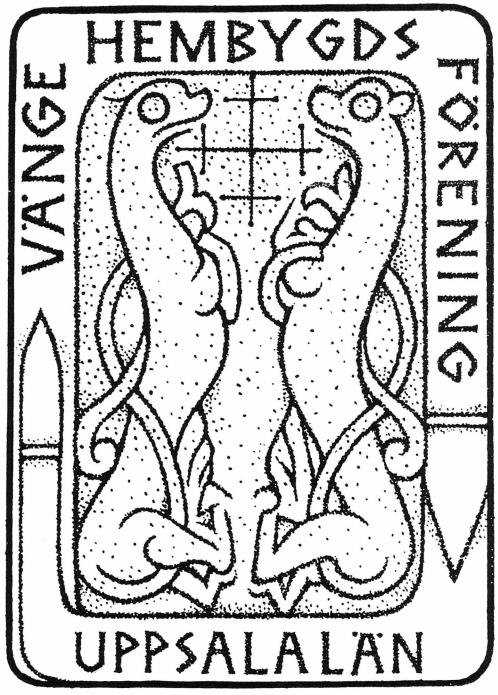

Gösta på smedjetaket.

Ehn högtidstalet, »Hagby spelmän» liksom »Vänge Hembygds och Kyrkokör» förhöjde stämningen i den fullpackade lokalen.

Välbesökta friluftsgudstjänster har hållits vid Karlssongården under sommaren. Midsommarfesten lockar många deltagare liksom spelmansstämman på »Mors dag».

Föreningen utlyste 1989 en skoltävling i ord och bild. Efter avslutningen med pris och diplomutdelning vårterminen -90 visades resultatet under sommaren i vagnslidret. En liten utställning med slöjd från bygden visades i huvudbyggnadens kammare. Under året har 9 allsångsaftnar ordnats. Kristoffer Hellsing sammanställde och berättade om sångernas författare.

Oförtröttliga föreningsmedlemmar ordnade maj–sept kaffeservering varje söndag. Tack vare detta arbete har vi klarat ekonomin. Vi bjöd alla medhjälpare på »julförsmak» 1 dec. Mat från bygden bjöds, vi sjöng julsånger och berättade om julmatstraditioner.

Gösta Lindgren har offrat oerhört mycket tid på att hålla byggnader och omgivning snygga och välvårdade. Många besöksgrupper har hittat vägen till byn och njutit av dess speciella atmosfär.

Sedan hösten -89 har kontakter hållits och förberedelse gjorts för reseutbyte med Muhu museum i Estland. Vår resa dit kom ej till stånd -90 utan fick stå över till -91. Under året gjordes förberedelser för utgivning av »Vi i Vänge -91». Den ligger nu färdig och kan köpas på bl a Upplandsmuseet.

Anna-Märta Schmekel

Värmdö Skeppslags Fornminnes Förening

Under året har föreningen haft flera välbesökta arrangemang: Utfärden till Julita fyllde en stor buss och vi hade en mycket vacker resa genom Sörmland

och en intressant dag på den gamla herrgården.

Besöket på Svenska Högarna lockade över 100 personer som lovordade ytterskärgården och lyckönskade sig till en makalös tur med väder och vind!

Gårdsvandringar är populära programpunkter och många hade mött upp för att se Nyvarp och Lillsved.

Till museet kommer såväl medlemmar som andra intresserade och vissa söndagar kan vi räkna in 30-talet namn i vår gästbok. Välkommen Du också! Det finns alltid något intressant att titta på. – Och hjärtligt tack alla generösa givare som ser till att samlingarna ökar för varje år! Som vanligt är museet öppet alla söndagar kl. 12–14.00 under maj–augusti.

Föreningen har varit remissinstans för kommunen och är representerad i Miljövårdsrådet och Hembygdsgruppen. Tillsammans med andra föreningar som också värnar om hembygden bildar vi den s k Skogsgruppen.

Föreningens nya årsskrift distribuerades till medlemmarna i december.

Årsmötet, som hölls den 26 april i Gustavsgården, hade samlat ca 40 medlemmar. Efter förhandlingarna berättade Gerhard Flink från Riksantikvarieämbetet om fornminnen och om den verksamhet som Fornvårdsenheten bedriver.

Antalet medlemmar var vid årsskiftet 1990/91 608 st.

Styrelsen

Älvkarleby hembygdsförening

Föreningen har under året haft 10 protokollförda styrelsesammanträden. Någon gång med inslag från Kulturnämnden.

Efter tidigare styrelsebeslut skall om möjligt stämmorna, 2 per år, förläggas på olika platser inom kommunen. Därför var Vårstämman förlagd till Marma FH den 8 april. Efter sedvanliga förhandlingar kåserade Jarl Holmström och visade bilder enl bildserien »En resa genom Älvkarleby i tid och rum». Marma kafekvartett underhöll. Höststämman hölls på Holmarna Skutskär den 28 okt. Efter korta förhandlingar framträdde författarinnan Elsie Johansson, Storvreta. Hon talade om sin diktning, samt läste ur sina prosaböcker. Trubaduren Percy Björn underhöll med visor och ballader. Mellan dessa stämmor har följande verksamhet ägt rum: Föreningen deltar i Valborgsmässofirandet på Sandören. På midsommarafton restes den originella majstången på festplatsen. Ett mycket omtyckt arrangemang, där dansen tråddes och musiken flödade. Föreningen har under året deltagit i besökstjänsten bland gamla och sjuka.

Gammelgården firade den 14 augusti 60-års jubileum. Högtidstalare var Prosten Widar Hedin, Stockholm. I övrigt medverkade föreningens egna förmågor med historik, diktläsning osv. Filmen »En vårsaga» av Teresia Carlbom visades, ävenså sånginslag av invandrargrupper förekom.

För åttonde året i följd anordnades Byss-Calle-stämman. Ca 180 spelmän infann sig. Stämman börjar alltid i kyrkan, där trängseln var stor, för att sedan fortsätta i och utanför tunet med allspel och gruppspel m m på många olika instrument. Nyckelharpan dominerar. Ledare för den musikaliska delen var Leif Alpsjö. Jarl Holmström har huvudansvaret för alla övriga inslag under stämman.

Utställning: I samband med Gammelgårdens 60-års jubileum anordnades det en utställning vid Sörmyrgården av gamla fina handarbeten i vävnad m m.

En mycket intressant hembygdsträff hade anordnats i Gysinge, vår förening deltog. Målet var att öka turistintresset i Nedre Dalälvsområdet. Kurser: Jarl Holmström har deltagit i en omfattande seminarie-serie gällande Norduppland, betitlat »Berikande bruk».

Hembygdsföreningarna i Hållnäs och Österlövsta har besökts vid olika tillfällen. Här har värdefulla meningsutbyten skett gällande föreningarnas sätt att värna om det »gamla».

Övrig verksamhet: En utflykt ordnades i juli till Hyttön, där en del natursevärdheter besågs.

Vår festplats har under sommaren hyrts ut till dansaftnar och marknadsdagar m m.

Kulturarvet i Falun fortsätter med att reparera och laga våra gamla ägodelar. Gammelgården har under sommaren varit öppen varje söndag några timmar. Förberedelser för takomläggning på Nedergården har påbörjats. Jarl Holmström har iordningställt en utgåva som skickats ut till hushållen. Den anger bl a händelser som berör hembygdsföreningen under 1990. Den 19 maj förärades Nils Thunman Upplands fornminnesförening och hembygdsförbundets förtjänstmedalj samt blev dess ständige medlem, vid en högtid på Skoklester. Förutom det ovan sagda har en lång rad av arbeten, förbättringar, reparationer, städning m m utförts av föreningens medlemmar.

Föreningens styrelse vill efter avslutat verksamhetsår tacka alla som hjälpt till på olika sätt och vid skilda tillfällen med arbete, samt offrat tid för att till slut skörda ett gott resultat. Vi vill också tacka de personer som genom gåvor och annat stöttat hembygdsföreningen.

Bertil Rådebäck